

Selim İleri'nin *Yarın Yapayalnız* Romanında Farklı Bir Başkarakter: 'Handan Sarp'

Zeki Taştan*

Selim İleri'nin *Yarın Yapayalnız* Romanında Farklı Bir Başkarakter: 'Handan Sarp'

Selim İleri, Türk edebiyatında yazdığı roman, öykü, deneme, senaryo ve incelemeleriyle adından sıkça söz ettiren önemli bir yazardır. İleri, son romanı *Yarın Yapayalnız*'la da bu özelliğini sürdürür. Roman, Handan Sarp adlı bir opera sanatçısının Elem adındaki bir terzi kızla yaşadığı aşkı konu alır. Türk romanında farklı bir başkarakter olarak karşımıza çıkan Handan Sarp'ın Elem'le yaşadığı ilişki, sosyal statü ve yaş farkıyla da dikkat çekmektedir. Mesleği ve karakteri itibarıyla toplumdaki uzak kalan, arkadaşları arasına mesafe koyan Handan Sarp, modern insanın yaşadığı huzursuzluğu, yalnızlığı, yabancılığı, parçalanmışlığı içselleştiren, 'suskun bir başkaldırı'nın kahramanıdır.

Anahtar Kelimeler: Selim İleri, roman, Yarın Yapayalnız, Türk Edebiyatı.

A Different Main-Character In *Yarın Yapayalnız* That Selim İleri's Novel: 'Handan Sarp'

Selim İleri has a distinctive reputation amongst the important figures in Turkish Literature with his novels, short stories, essays, scenarios and scientific investigations. İleri keeps on this reputation with his last novel *Yarın Yapayalnız*. The plot of the novel is based on love affairs with the daughter of a tailor. Her name is Elem. Handan Sarp, whom we come across as a different main character within Turkish novel, draws attention with her social statue, generation gap, and the relationships with Elem. Handan Sarp who is alienated from the society and her friends due to her occupation is the hero of a 'silent rebellion,' reflecting the nervousness, loneliness, alienation and breaking-apart from the modern world.

Key Words: Selim İleri, novel, *Yarın Yapayalnız*, Turkish Literature.

* Yard. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi. zekitastan@yyu.edu.tr

Selim İleri, yetmişli yıllardan başlayarak Türk edebiyatında yazdığı roman, öykü, deneme, senaryo ve incelemeleriyle adından sıkça söz ettiren önemli bir yazar.¹ Öykü ve romanlarında sürekli farklı kişiler ‘yaratan’ İleri, son romanı *Yarın Yapayalnız*’da da yeni bir karakterle karşımıza çıkıyor.² Roman, Handan Sarp adında bir opera sanatçısının, Elem adındaki terzi bir kıza duyduğu aşkı konu alıyor. Bu aşk, iki kadın arasında geçmesinin doğurduğu toplumsal ve geleneksel uyumsuzluğun yanında her ikisi arasındaki sosyal ve sınıfsal statü ve yaş farkıyla da Türk romanında pek rastlayamadığımız bir özellik taşıyor. Bu farklı niteliği dolayısıyla da roman, yayımlandığı Mart 2004’ten bu yana birçok eleştirilere muhatap oldu.³ Ancak “İnsana dair hiçbir şey bana yabancı değildir.”⁴ diyen ve romancının yarattığı değerlerin, “yaşamın süregelmiş değerleriyle her zaman çatışmak zorunda” olması gerektiğini savunan yazarın,⁵ toplumsal hayatın ve değerlerin dışında da olsa farklı bir karakteri ele alması kadar doğal bir şey olamaz. Kendisiyle yapılan bir söyleşide de “*Yarın Yapayalnız* beylik değer yargılarını yıksım istedim. Kalabalığın etiketleyip rafa kaldıracağı bir bireydeki, bir ilişkideki

¹ Selim İleri İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Henüz ilk öyküleriyle dikkatleri çeken İleri, yazarlıktan başka uğraş edinmedi. Yazdığı roman ve öyküleriyle birçok ödüle layık görüldü. *Dostlukların Son Gunu* ile ‘Sait Faik 1976 Hikâye Armağanı’ nı, *Her Gece Bodrum* ile ‘Türk Dil Kurumu 1977 Roman Ödülü’ nü kazandı. Sinema-senaryo yazarlığı da olan İleri, 1982-1983 sinema sezonunun en iyi senaryo ödülüne de sahiptir. İhsan Işık, *Yazarlar Sozluđu*, 1998, s. 314.

² Selim İleri’nin öykü ve romanlarında ‘yarattığı’ farklı ‘kişiler’ hakkında bk: Rukiye Bilhan, *Selim İleri, Hayatı Ve Romanları*, Fırat Üniversitesi, Sos. Bil. Enst. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1998, 257 s.; Alpay Doğan Yıldız, *Selim İleri’nin Romanları Üzerine Okur Merkezli Bir Yaklaşım*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sos. Bil. Enst. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 1999, 160 s.; Selim İleri İle Röportaj, *Gosteri*, Temmuz 1981, s. 8; Enis Batur, “*Bir Deniz’in Eteklerinde İçin Okuma Notları*”, *Oluşum*, Ağustos-Eylül 1980, nr. 34-35, s. 4-6; Hasan Bülent Kahraman, *Hayal Ve İstirap*”, *Milliyet Sanat*, Ağustos, 1986, nr. 51, s.62-64; Selim İleri, “İki Yazara, Bir Yöneticiye Açık/Kapalı Mektup,” *Milliyet Sanat*, Ağustos, 1986, nr. 51, s.64-65; Hasan Bülent Kahraman, “Aydın’lık”, *Sanat Olayı*, Haziran 1986, nr. 49, s. 66-69; Taylan Altuğ, “Bir Gönül Destanından Arta Kalanlar”, *Yeni Dergi*, Ağustos 1973, nr. 107, s. 60-63; Necati Güngör, “Eski Defterde Solmamış Çiçekler”, *Gosteri*, Aralık 1982, nr. 25, s. 19; Memet Fuat, “Pastırma Yazı-Sahipsizler-Kırmızı Yel”, *Yeni Dergi*, Temmuz 1971, nr. 82, s. 44-46; Naci Çelik, “Cumartesi Yalnızlığıyla Yeşeren”, *Soyut*, Haziran 1969, nr. 14, s. 11-13; Nedim Gürsel, “Genç Bir Yazar”, *Yeni Dergi*, Nisan 1969, nr. 55, s. 413-415; Hasan Bülent Kahraman, *Her Zaman İnsan*”, *Türk Dili*, Haziran 1977, nr. 309, s. 583-585; Fatih Özgüven, “Selim İleri / Bir Denizin Eteklerinde”, *Çağdaş Eleştiri*, Haziran 1982, nr. 4, s. 48-49; “Selim İleri İçin Yazılanlardan”, *Oluşum*, Ocak 1980, nr. 27, s. 23-24.

³ Bk. Refik Durbaş, “Kalp Ağrılarına Yolculuk”, *Sabah*, 10 Nisan 2004; Doğan Hızlan, “Hayatı Ters Düz Etmek”, *Hürriyet*, 14.04.2004; Ömer Türkeş, “Yarın Yapayalnız”, www.pandora.com.tr/turkce/elestiri.asp?yid=188; “Selim İleri’den Yeni Kitap: *Yarın Yapayalnız*”, www.ekolay.net/kadin/ana_detay.asp?PID=1173; “Yarın Yapayalnız”, www.hurriyetim.com.tr/genc/01/10/23/108kit.asp; “Aşkta Bile Hep Yapayalnız”, www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=109816&tarikh=17/03/2004; “Selim İleri İle Röportaj”, www.milliyet.com.tr/ozel/kitap/040402/01.html; “Quer Türkiye ve Kimlik”, www.Cstgroup.org/_haber_2004_15_4

⁴ Osman Fidan, “İnsana Dair Hiçbir Şey Bana Yabancı Değildir”, *Yeni Olgı*; Mart 1984, s. 3

⁵ Selim İleri, “Düşünce ve Duyarlık”, *Yazko-Edebiyat*, Eylül 1981, nr. 11, s. 87

duyarlılığı, olağanlığı, inceliği anlatsın istedim.” diyerek bu konudaki tavrını sürdürür.⁶ Bu yazımızda Türk romanında sosyal statüsü ve aşk konusundaki tercihiyle farklı bir karakter olarak karşımıza çıkan *Yarın Yapayalnız*'in en önemli kişisi Handan Sarp'ı değerlendirmeye çalışacağız.

Aşk konusundaki farklı eğilimi yanında toplumsal ve sosyal bir gerçekliği yansıtan Handan Sarp, kendi hayatını yaşaması, olumlu ve olumsuz özellikleri, ruhsal ve psikolojik dünyası; karmaşık yapısı ve derinliğiyle roman kişisi olarak bir 'karakter'dir. Bu yüzden *Yarın Yapayalnız*'daki Handan Sarp'ı incelemeye geçmeden önce roman sanatında 'karakter' üzerinde kuramsal olarak kısaca durmakta fayda umuyoruz.

Bilindiği gibi romanda kişiler genellikle 'tip' ve 'karakter' olarak iki şekilde karşımıza çıkar. E. M. Forster'de bunların karşılığı *yalınkat* ve *yuvarlak* kişilerdir. Yalınkat karakterli kahraman; “tek bir özellik ya da düşünceden oluşur.” Yani psikolojik bir derinliği olmayan, tekdüze bir roman kişisi. Bunlar romanda ne zaman ortaya çıksalar hemen tanınırlar. Bu konuda Forster, “Yalınkat roman kişileri ... yazar için çok yararlıdır; bir kez okuyucuya tanıtıldılar mı, bir daha tanıtılmaları gerekmez. Hiçbir zaman yazarın denetiminden çıkmaz, gelişmeleri için çabada bulunmasını gerektirmez, kendi havalarını kendileri yaratırlar” der.⁷ Yalınkat karakterli kahramanın bu yönüyle bir *tip* olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bunun yanında Murat Belge'nin tarifinde vurgulanan özellikleri de kazanması gerekir:

“Tip, bireysel özelliklerinden, yani çeşitli huyları, davranışları, duygulanış ve düşünüş biçimleri, içsel gelişim ve değişimlerden pek fazla söz edilmeyip, daha çok dıştan görünüşüyle ele alınan, nesnel şekilde gösterilen, *benzerlerinin temsilciliğini yapabilmek için genel niteliklerle donatılmış, öncelikle toplumsal gerçekliğin bir kesitini yansıtan* ve -iddiaya göre- bu arada kendi hayatını yaşamaya pek fırsat bulamayan kişidir.”⁸

Murat Belge, karakterin de tipin karşıtı olduğunu belirterek bunu da şöyle izah eder:

“Toplumsal gerçeklikleri yansıtsa da, ilkin kendi hayatını yaşayan, olumlu ya da olumsuz yönde gelişen, psikolojik yaşantısına ve öznelliğine öncelik tanınarak anlatılan, karmaşık yapılı kişi diye kabataslak tanımlayabiliriz karakteri...”⁹

Forster'in yuvarlak kişi dediği de bu karakterdir. Yani yalınkat kişinin karşıtı... Forster'in yuvarlak kişisi, kompleks hususiyetleri ve çok yönlülüğüyle inandırıcı bir şekilde bizleri şaşırtan, psikolojik yapısı derinliğine irdelenmiş bir roman kahramanıdır.¹⁰

⁶ Selim İleri ile Söyleşi (Neslihan Gürel), *Varlık*, nr. 1161, s. 49-55

⁷ E. M. Forster, *Roman Sanatı*, (Tercüme: Ünal Aytür), İst. 1985, s. 109

⁸ Murat Belge, *Edebiyat Üzerine Yazılar*, İst. 1998, s. 22-23

⁹ Belge, age., s. 23

¹⁰ Roman sanatında 'kişiler'le ilgili diğer hususlar ve bu konuda başvurulacak bibliyografya için bk: Zeki Taştan, *Türk Edebiyatında Tarihî Romanlar (Türk Tarihi ile İlgili, 1871-1950)*, I.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2 c., 2000, 1330 s.

Selim İleri, özellikle öykülerinde ele aldığı ‘yalnız kadın’ temasını, *Yarın Yapayalnız*’da da işler.¹¹ Roman, ‘yapayalnız bir kadın olan’ Handan Sarp’ı konu alır. *Yarın Yapayalnız*, baştan sona Handan Sarp’ın dünyasıyla kurgulandığı için roman kişileri de hemen hemen onun ailesi, tanıdıkları, arkadaşları, dostları ve sevgililerinden oluşur. Ancak kendisinin yalnız yaşaması, içine kapanık oluşu, insanlarla arasına mesafe koyuşu, romanın kompozisyonuna da etki eder ve ‘roman kişileri’ beş on kişiyi geçmez. Bu kişiler içinde de hep kendisi ön plândadır.

Farklı bir bakış açısı kullanılan romanda, yazar-anlatıcı, olayları başkışı Handan Sarp’ın anlattıklarıyla kurguluyor. Böylece roman, kendiliğinden bir gerçeklik havasına bürünüyor. Biz, Handan’ı, yazarın kaleminden değil bizzat kendisinin anlattıklarıyla tanıyoruz. Handan Sarp, olayları ve kişileri çağrışımlar yoluyla, iç hatırlayışlarla, kopuk kopuk anlatır. Elem’e yazdığı ve ‘sayıklamalarım’ dediği yazılarında da bu kopukluk göze çarpar. Yazar-anlatıcı da, ‘sayıklamalar’ı Handan Sarp’ın anlattıkları arasına serpiştirir. Handan’ın kendi kişiliğinden de kaynaklanan bu anlatış tarzı; romanın kurgusuna, zamana ve mekâna da yansır. Parçalanmış bir kişiliğe sahip olan Handan Sarp’ın anlattıkları bir bütünlük arz etmez. Postmodern eğilimlerle örülü kurguda; bilinçakışı, zaman kaymaları, sıçrayışlar, sık sık geriye dönüşler, iç monologlar ve ‘sayıklamalar’la dolu ‘karmaşık’ bir kompozisyon çıkar karşımıza. Handan’ın 2001 yılının yaz aylarında başlayan öyküsü, geçmişe dönük, gelgitlerle doludur.

Handan Sarp, romana konu olan en önemli kişidir. Diğer önemli kişi Elem, Nedret Modaevi’nde makastar olarak çalışan genç ve güzel bir kızdır. Handan bundan başka, Nilüfer ve Kaya adındaki sevgililerinden de bahseder. Handan’ı en çok etkileyen ise Elem’dir. Elem, anlatılanların bütününe yansıyan fakat Handan’la roman kişisi olarak kıyaslandığında geri plânda kalan bir genç kızdır. Romanda diğer bahsedilenler Ali ve Semra, Güलगül, Hikmet ve Mustafa, onun dostlarıdır. Handan, ayrıca anne ve babasından, anneannesinden, Nadire Teyze’sinden de bahseder. Ancak bu kişilerin de Handan Sarp’ı tanımak dışında roman kurgusu içinde önemli bir özellikleri yoktur.

Handan Sarp, İstanbul Şehir Operası sopranolarından. Öykünün başlangıcında Nişantaşı’nda Sakızlı Sokak’ta, “bahçe katı, pıhtılaşmış koyu renklerle bezeli, alçakgönlü” (s. 27)¹² bir evde oturduğunu öğreniyoruz. İleride bu evin kişiliğiyle örtüştüğünü çok sevdiği Elem’e şöyle anlatacaktır:

“..Bütün evsizler, yersiz yurtsuzlar, bu dünyaya ait olmayanlar gibi burada yalnız yaşadım, yarın da öbür gün de yalnız.” (s. 350)

Handan Sarp, Selim Bey’i evine davet edip iç dünyasının sırlarını ona açtığı anda, yaşı ellilerde bir kadındır. Kendisi ilk başlarda oldukça tedirgindir konuşmak konusunda. Zira anlatacakları yaşı geçkin bir kadının hiç kimseyle paylaşmadığı mahrem hayatıdır:

¹¹ “Selim İleri’nin kahramanlarının ortak noktası yalnız kişiler ve ‘kadın’ olmasıdır.”, Sennur Sezer, “Selim İleri, “Otuz Yılın Bütün Hikâyeleri 1967-1997”, *Varlık*, Mayıs 1998, nr. 1088, s. 4

¹² Selim İleri, *Yarın Yapayalnız*, (3. b.) İst. 2004, s. 27 (İncelemede bu baskıdan faydalanılmıştır).

“Yüz yaşına kadar yaşayamayacağıma göre, ömrümün yarısını geçmiş olmalıyım. Ömrümün yarısını geçtim ama, bugüne kadar konuşmadım, konuşmadım. Sustum. Kimseyle yakınlaşmadım. Yakınlaşır gibi olduklarım, git git uzağım oldular. Hepsinde çürümüşlük, hastalık hissederdim. “Ne kadar soğuk bir kadın!” dediler. Bana bu konuda, kişisel hayatım konusunda bir şey sorulmasına izin vermedim.” (s. 29)

Handan Sarp'ı, Selim Bey'e yaklaştıran onun yazdığı romanlarıdır. ‘Selim İleri’ imzalı aşk romanlarını severek ve beğeniyle okuyan Handan Sarp, gerçek bir aşkı bu önemli yazara anlatmak ister. Selim Bey’de kendisine yönelik bir hayranlık da duyunca onu evine davet ederek geçmiş hayatının en mahrem sırlarını anlatmaya başlar. Tanınmış bir yazar olan Selim Bey ise Handan Sarp'ı övgüyle hatırlamaktadır:

“Handan Sarp dinlemekle yetinemeyeceğiniz ender opera sanatçılarındandı. Sahneye girişi, yürüyüşü, ilk görüntüler, el hareketleri, beklenmedik bir anda kollarını iki yana açışı, bir adım atıp durakalışı, yüzündeki -müziğin önüne geçmek istercesine- trajik ifade, seyirciyi daima kuşatan aevli bakışları, sahnedeki rol arkadaşlarından başlayarak bütün salonu etkisi altına alan buyurgan tavrı...” (s. 25)

Handan Sarp'ın anlattıkları içinde kişiliğini yakından ilgilendiren en önemli özellikleri; kısaca değindiği çocukluk ve gençlik yılları, opera hayatı, yalnızlığı, cinsel tutkuları, aşkları ile çerçevelemek mümkündür. Kendisiyle ilgili en çok üzerinde durduğu; Elem’le yaşadığı aşk, diğer kadınlarla ilişkisi, yalnızlığı ve dış dünyaya kapalı olan opera dünyasıdır. Kendisi, fiziğiyle ilgili önemli bir ayrıntıya yer vermediği gibi yazar da bu konuda açıklama yapmaz. Ancak gençlik dönemlerinde ve hatta yetişkin zamanlarında insanları etkileyen bir güzelliğe sahip olduğundan ve “siyah gözleri’nin erkekleri büyülediğinden bahsedilir. (s. 226)

Handan Sarp'ın kişiliğini anlamamızda çocukluk yıllarının katkısı yadsınamaz. Onun çocukluğu; şimdiki yalnızlığı, içine kapanışı, insanlardan uzak kalışı, kadınlara olan eğilimi, kibirlenışı ve mutsuzluğunun bir nevi aynası gibidir. Gerçi o çocukluk yıllarıyla ilgili pek ayrıntıya gitmez. Ancak genel olarak bu devre ile ilgili anlattıkları, ‘şimdiki’ Handan’ı tanımamızda önemli ipuçları taşır. Bilhassa sıcak bir aileden yoksun kalışı, küçük yaşlarda aile içinde ‘kimsesiz’ büyümesi, akranları gibi hareket etmeyişi ileride şekillenecek olan Handan Sarp'ı hazırlar gibidir.

Handan Sarp, çocukluğunda yalnız ve kimsesiz büyüyen bir kişidir. Ne annesinden ne de babasından bir şefkat görür. En yakını, annesi ve babası hayatta olmasına rağmen “kimsesiz” olduğunu, (s. 108) “kendi kendine” büyüdüğünü yeri geldiğinde hatırlar:

“Ailem olmadı benim, anasız, babasız, kardeşsiz. Akşamları işten eve dönen baba. Çay vakti börek yapan bir anne...” (s. 241)

Anne ve babadan sıcak bir ilgi görmediği gibi babası, sık sık annesine eziyet etmiş, annesini yalnız bırakıp başka kadınlara gitmiştir. Babasını aylarca görmeyen Handan, bazen de onun genç kadınlarla beraberliğine şahit olur. Babası, genç kadınlarla yakınlığını küçük kızının anlayamayacağını sansa da Handan Sarp'ın

çocuk belleğine kazınan bu ‘gayrı meşru’ fotoğraf, yıllar sonra kendiliğinden ortaya çıkacak ve onu rahatsız edecektir. Ancak sadece babasına değil, annesine de yabancı kalmıştır Handan. Yıllar sonra, “Aile duygusu taşımadım. Taşımıyorum. Gönlümü daima “boş yuvalar” çeldi...” (s. 375) diyen Handan’ın bu duruma gelmesinde mutsuz çocukluk ‘fotoğraf’larının katkısı kuşkusuzdur.

Mutsuz bir aile fotoğrafı içinde büyüyen ve içine kapanan çocuk, yetişkin bir yaşa geldiğinde çevresine de uzak kalır. Küçük yaşlardaki yalnızlığı, büyüyünce ‘artarak’ devam eder. En yakınından en uzak insanına, herkesle arasına mesafe koyar. Artık ‘yalnız’ ve aynı zamanda çevresine yabancı bir kadın çıkmıştır ortaya:

“Anneme, babama, Nadire Teyzeme, Semra’ya, Ali’ye, Nülüfer’e, ne bileyim, yakınlarıma, arkadaşlarıma mesafeli durdum. Gelengül’ün (..) sırdaşlık çabalarını handiyse geri çevirdim. Hikmet’le Mustafa’nın evlerinde yabancıydım; onların da bana yabancı olmalarını istedim. Başardım mı? Kaya’yı hayatımdan silip atmam istedim. Ötekiler, yüzlerce kişi; mesafemi korudum.” (s. 62)

Ancak Handan’ın ‘şimdiki’ kişiliğini bütünüyle çocukluk yıllarındaki gelişmelere bağlamak da doğru olmaz. O, her şeyden önce ‘aykırı’ bir kişiliktir. Anne olacak bir çağa geldiğinde anne olmak hususunda en küçük bir arzusu olmayan, çocuklardan nefret eden, kız çocukların bebeklerle erkek çocukların tanklarla tüfeklerle oynamalarını “iğrenç” bulan bir aykırı kişilik.

Handan, mutsuz aile fotoğrafına rağmen ümitleri, hayalleri, idealleri olan birisidir. Gençlik dönemlerinde herkes gibi hayalleri olan Handan, daha o zamanlarda dünyanın en ünlü sopranosu olacağını kafasına koymuş ve bunun için konservatuarda okumuş, şan hocalarından dersler almıştır. Ancak onun ünü, operanın pek bilinmediği ve yer yer değer görmediği Türkiye’de belli bir noktada kalır. Selim Bey’le ilk konuşmasında da operanın Türk halkına uzak kaldığını ve bunun da operacıları toplumdan uzaklaştırdığını, onların içlerine kapanmalarında etkili olduğunu söyler:

“Opera bize hep uzak kaldı; bunun bilincindeyim. Bu yüzden biz operacılar topluma ya yukarıdan bakan, burnubüyük kişiler oluruz ya da yalnız kalır, içe kapanırız...” (s. 26)

Opera, Handan Sarp’ın en önemli dünyasıdır. Öyle ki bu dünyaya daldığında dışarıyı zaman zaman unuttur. Hatta karşılaştığı kişileri, yaşadığı aşkları ve olayları bile opera sahnesinin içinde değerlendirir, yorumlar. İnsanlardan, kendisinden kaçan Handan, opera sanatına, opera konularına kendisini atar; orada kendisini bulur. Operadaki insanların hayatı, bir bakıma onun hayatı olur. Âdeta kendi benliğinden kaçıp ikinci bir hayat yaşar; “Operaların kahramanlarında trajedyenlerin edası”nı yaşar. (s. 247)

Handan Sarp’ın topluma üstten bakmasında operanın payı büyüktür. Bu da doğal olarak onun yalnızlığını doğurmaktadır. Bu yalnızlığı yaratan, başkasına yakın olmayı engelleyen “böbürlenişler, yalan bir şöhrete kapılıp gidiş, küçümseme, kibir”dir. (s. 267) Hayli gururlu birisi olan Handan, çevresine hep isyan eder. İnsanları kabullenmez. Kendisini de bu noktada asla değiştirememiş, hep yalnızlığı kabullenmiştir.

Handan'ı hayata bağlayan, ona ruh veren, onu farklılaştıran, aynı zamanda 'yalnız' kılan ve kişiliğinde çok önemli bir yeri olan diğer bir tutkusu da 'aşk'tır. Ancak o, 'aşk' deyince, sadece kadın-erkek arasında kurulan bağı kastetmez. Ona göre erkekle kadın arasında olduğu gibi kadınla kadın, erkekle erkek arasında olsa da aşk hep aynıdır:

“Aşk hep aynıdır.

Bütün aşklar birbirine benzer. İster kadınla erkek arasında geçsin, ister iki kadın, iki erkek arasında” (s. 29)

Handan Sarp'ın aykırı kişiliğinde önemli bir yeri olan 'sevicilik' tutkusu daha gençlik dönemlerinde başlar. O, Nilüfer adında genç ve güzel bir kıza tutulduğunda (s. 122) henüz yirmi yaşlarındadır. Konservatuardan arkadaşı olan Nilüfer'de tuhaf bir güzellik bulmuş fakat aşkı karşılıksız kalmıştır:

“İnsan yirmilerinde aşkla baş edemez. Korkunçtur aşk. Karşılıksız aşk. Korkunçtur hayat. Kimseniz yoktur. Ne annem ne babam. Kendime söylüyordum aşkı, paylaşamazdı. Oysa Nilüfer biliyor, kıskırtıyor, sinsice paylaşıyordu...” (s. 225)

Küçük yaşlarda sadece kadınların bulunduğu ortamlarda büyümesi, annesinin arkadaşlarının lezbiyen ilişkilere yaklaşımlarını gözlemesi onun bu yöndeki eğilimlerine bir nevi ışık tutar. Bunu, “Doğaya aykırı düştükçe kendisinde cinsel arzunun artması” (s. 396) tavrı ile izah etmek de mümkündür. Bu aynı zamanda ondaki cinselliğin doğaya karşı bir isyanı olarak da açıklanabilir.

Handan, kendi tabiriyle “ikide bir de kadımlara âşık olur” (s. 141). Ancak yine de bu yöndeki eğiliminin, zamanın akışına göre ortaya çıkan bir tutku olduğunu belirtmemiz gerekiyor. O, sürekli olarak kadınları arzulayan, onlarla beraber olmak isteyen, onları arayan, bu noktada cinsel açlık çeken birisi değildir. Hatta onlarla beraber olduğunda bu tutkusunu yadırgamaktadır. Onun bu tutkusu, zaman zaman tanıdığı, etkilediği kadınları görünce depreşir. Erkekler ise özellikle gençlik dönemlerinde ilgisini çekmez. Gençlik dönemlerinde oğlanlarla çıktığını, onlarla flört ettiğini söyleyen Handan, aynı zamanda onlardan hiç hoşlanmadığını da ekler. O, yeri geldiğinde erkeklerle dans eden, onların kendilerine sarılmasına müsaade eden fakat onlardan için için de “nefret” eden birisidir. Ancak Elem'e yazdığı ve 'sayıklamalarım' olarak nitelendirdiği yazılarında otuz beşinden sonra hayatında erkeklerin olduğunu, kırkıdan sonra önüne gelenle yattığını da söyler. (s. 180) Kırk beşinden sonra ise erkek bedeninden hoşlanmamakla birlikte “çok tuhaf biçimde haz” duyduğunu belirtir. (s. 396) Ancak bu durum onda geçicidir. O, zaman zaman erkeklere farklı açıdan yaklaşıp bile onlarla ilişkiden hep kaçınmış, özünde kadınlara ilgi duymuş ve sadece kadınlara âşık olmuştur. Kadın-erkek arasındaki ilişkiden niçin çekindiğini de bir türlü açıklayamamıştır. Kırk beşinden sonra bile kadın-erkek ilişkisinden niçin ürktüğünü çözemez. Bu ilişkiden yıllar yılı niye tiksindiğine şaşırır. (s. 395)

Handan'daki 'aykırı tutku', değer yargılarıyla karşılaştığında onu içine kapanık, çekingen, ürkek, temkinli ve korkak yapar. Esasında Selim Bey'e 'sevicilik' konusunu ilk anlattığında toplumda bu eğilime yönelik katı anlayışın

zamanla değiştiğini, özellikle Özal döneminden sonra insanlardan bir kısmının bu meseleye hoşgörüle baktığını ifade etmiş, ancak yine de o hem toplumdan hem de zaman zaman kendinden bunu gizlemeye çalışmıştır. Toplumun değer yargılarından, kendisinin de terazinin bir kefesine konulmasından inanılmaz derecede korkar. “Seviciliğinden korkan, seviciliğini herkesten saklamış bir soprano” olan ve bir “vebalı gibi yaşayan” (s. 246) Handan, kendisinin böyle tanınmasından endişe duyar. En çok tutkun olduğu Elem’le beraber olduğunda, sırrının ifşa edilmesinden oldukça çekinmiştir. Elem’i çalıştığı işyerinden aradığı zamanlarda bile sesini değiştirmiş ve adını vermemiştir. Hatta ilişkisinden ve yakınlıktan dolayı Elem’i için için suçlamıştır. Ona göre Elem’le kendisini beraber görenler, yalnızken yaşadıklarını, gizli hayatlarını, sanki “çırılçıplak görecekler ve damgalayacaklar” hissine kapılır. (s. 280) Toplumun gözü önünde iki sevgili gibi yaşamaya tahammül edemez.

Handan’daki ürkeklikte toplumun değer yargılarıyla çatışmanın yanında ününün tehlikeye girmesinin de etkisi söz konusudur. Aşkın şiddetine rağmen statüsünü tehlikeye atamaz. Dolayısıyla gerçek bir aşktan uzaklaşır. Başkalarının ‘ası’ Handan Sarp’ı tanımalarına asla izin vermeyen, “yasaklar, yargılanışlar ortasında kısıktırak ömür süren birisi” (s. 342) olunca da karşımıza paramparça bir kişilik çıkar:

“Gizlenmek kolayıma geldi. Bu yüzden arkadaşsız, dostsuz, tanışsız, kimsesiz yaşayıp durdum. İç gurbetimde serseri yaşadım. Kabuğumdan çıkar çıkmaz, toplumun, reddettiğim ‘ahlâk’ına geri dönüyordum. Çoktan ikiye bölünmüştü özvarlığım. İkiye mi? Üçe, beşe, kim bilir kaç parçaya.” (s. 267)

Handan, sevicilerin yapayalnız olduklarına, kimsesiz bir hayata sürüklendiğine de inanır. Ona göre sevicilerin hayatı, anne, babası, çocuğu sadece kendileridir. Esasında bu beraberlikte zevkten ziyade elem vardır. Ölüm vardır. Bu yüzden çoğu zaman yaşamayı dahi istemez. Özellikle Elem’le beraberliğinin ilk gecelerinde onu tanımaya çalışırken yaşadığı iç monolog, bir tür kendisini bu yöne itişin ipuçlarını taşıması açısından dikkat çekicidir:

“Koyun koyuna yattığım kızı “tanımaya” çalışıyordum. Kimdi? Bizi birbirimize yakınlaştıran ne olmuştu? Cinsel açlık? Toplum baskısı? Yalnızlık? Daha birçok soru. Üstelik, her birimiz adına değişebilecek yeni sorular: Aramızda onca yaş farkı, maddî imkân farkı, yaşama biçimlerimizin farklılığı...” (s. 170)

Handan, ‘aşk’ta da hep acıyı yaşar. İster erkekle kadın ister kadınla kadın veya erkekle erkek arasında olsun ona göre aşktaki diğer benzerlik; ‘acı’dır. Kimin arasında geçerse geçsin, aşk hep acı verir. Nitekim onun hayatında aşk ve acı yan yana yürür. Yaşadığı aşklarda hep acı vardır. Asıl acıyı doğuran da Elem’den ayrılıktır.

Handan, Elem’le elbiselerini diktirdiği Nedret Modaevi’nde karşılaşır. Genç kız orada çalışmaktadır. Ancak onunla karşılaşana kadar da bazı kadınlarla beraber olduğunu yine kendisi itiraf eder. Bunlar içinde en çok Kaya denilen (Esasında bu adın gerçek olup olmadığını o da bilmiyor) bir kızdan bahsedilir. Kaya, kendi deyimiyile Handan’ın “iki yılını yerle bir eden” bir kadındır. (s. 122) Kaya’nın,

Handan Sarp'ın cinsel tercihinde ve özellikle ruhsal dünyasında bazı değişiklikler yaptığı ve özellikle bu durumun Elem'e duyduğu tutkuda cinselliğin geri plâna itilmesinde etkili olduğu yine kendi sorgulamalarında ortaya çıkmaktadır. Handan'ın, ilk başlarda bedensel olarak yaklaştığı Elem'i, daha sonraları ruh güzelliğine bakıp özlemesinde, asıl aşkı da cinsellik bitince bulduğunu itiraf etmesinde (s. 342) Kaya'nın rolü önemlidir. O, Kaya'ya ilk başlarda âşık olmuştur. Cinselliği ağır basan, ihtirasa dönüşen bu aşk, zamanla değişir; nefrete dönüşür (s. 144). Bir zaman sonra, Elem'e cinsel tercihi yönünden yaklaşmaz:

“Cinsel tercih miydi? Cinsellik duyuyor muydum? Sanmam. Asla. Kaya, ruhumu ve bedenimi o kadar yaralamıştı ki, duymam olanaksızdı. Sadece candanlığına, bize yakınlığına, iyiliğine, gençliğinin ve güzelliğinin ayırtında olmayışına kapılmıştım. Hüzünlü bir sevgiydi...” (s. 104)

Kaya onun tabiriyle “sokakların kadını”dır. Aile içinde cinsel tacize maruz kalan bu kız, kumarhanelerde çalışıp sokaklara düştüğünde, kadın ve erkek demeden insanlarla beraber olur. Handan'ı da bir kafede gözüne kestirir. Handan, ilk başlarda ona karşı soğuk durur. Ancak kızın kendisine sokulmasıyla cinsel dürtüleri ağır basar. Yine de statüsünü düşündüğünde bir tedirginlik duyar. Bir sokak kıızıyla beraber olmak, onunla görülmek istemez. Ancak oldukça rahat birisi olan Kaya, Handan'ın evine ve yatağına kadar girmeyi başarır. Handan, ilk geceden onunla aynı yataktadır; fakat cinsel bir arzu duymadan, sadece koruyuculuk edasıyla onu kucaklar. Bununla birlikte Kaya'yla beraberliğinin başlangıcından beri hep tedirginidir. Onunla beraber olmaktan, aşkını ona açıklamaktan çekinir. Bu konuda cesur değildir. Yakınlaşmak ve beraber olmak içinse cesareti ‘içki’de bulur. İçki, ondaki ürkekliği, cesaretsizliği geçici de olsa ortadan kaldırır. Hayatında önemli bir yer edinen Elem'le buluşmasında da, kendisini cesaretlendiren ‘alkol’ olmuştur. O, Kaya'yla olduğu gibi Elem'le de ancak alkol aldıktan sonra buluşabilmiştir. İçki, onun çekingenliğini ortadan kaldırır. (s. 150)

Handan, tabiri caizse kadınları kendisi seçmez. Onlar kendisini bulur. Kaya, bunlar içinde en teklifsizce hareket edenidir. Handan, kendi isteğiyle değil, istemeye istemeye, içindeki dürtülerin tesiriyle Kaya'ya gider. Kaya, daha sonraları onu yalnız bıraktığında da bekleyen hep kendisi olur. Bu yönüyle Handan tutuktur. Onu harekete geçiren Kaya'nın kendisidir. Dışarıda kadınlarla ve bazen de erkeklerle beraber olan Kaya, zaman zaman Handan'a gelerek onu hiç tanımadığı bir hayatın içine sokar; barlar, düşük kadınlar ve erkeklerin dünyasına. Ancak Handan, ona hiç karşı koyamaz. Tedirgin olsa da Kaya'nın yanında olmaktan mutludur.

Handan'ın seviciliğinde asla ‘düşüklük’ yoktur. Kaya'nın eski sevgilisi Bedia'nın kendisine “güzel kadınsınız” demesinden dahi kızaran bir kadındır Handan (s. 151). Hayatına uzun bir dönem giren, kadın olmasına rağmen erkek gibi davranan, kadınlarla beraber olmaktan zevk duyan, oldukça düşük zevkler, sapkınlık peşinde olan, yaşamını “cinselliğin en rezili”ne adayan dostu Gülelgül'ü bile başından beri yadırgamıştır. Hatta oldukça zengin ve lüks yaşayan Gülelgül'ün çevresini ve yaşamını da benimseyememiş, onlara da sonuna kadar yabancı kalmıştır (s.283).

Handan Sarp, genel olarak baktığımızda kişiliği paramparça olmuş bir kadındır. ‘Yarın yapayalnız’ kalacak olan şansız bir kişi. Farklı zevklerin peşinde olsa da mutluluğu yakalayamamış yüzlerce kadından birisidir. Bu yüzdendir ki hep kaçmak ister; insanlardan, çevreden, kendisinden. O, modern sonrası insanın bunalımını yaşar:

“Kaçıp gitmek, bazı geceler, yüksek yapılar arasına sıkışıp kalmış bu bahçeye çıktığımda. Ama nereye ve nasıl? Yola açılıp giden özgür bir duvar yok ki, atlayıp gidebileyim. Alçak bir bahçe duvarı isterdim. Belki yıkık bir bahçe duvarı. Karanlıktayım. Ardımda heyula gibi apartmanlar. Yine de gölgeler beni kovalayamıyor. Yıkık duvardan çıkıp toprak yola çıkıyorum, ince, dar yol. Burası birdenbire Sakızlı Sokak olmaktan çıkıyor ve toprak yolun ucunda deniz var. Zaten deniz kokusu baştan çıkarıyor.” (s. 84)

Handan Sarp, içine kapanık, sanatı dışında dışarıyla pek bağlantısı olmayan, özellikle yalnızlığı seven, alkışlar ve insanlar arasında da yalnız olan, kişilerle arasına mesafe koyan, kibirli, bencil, hiç evlenmemiş bir bayandır. Çok roman okumuş, opera sahnelemiş, insanları okuduğu romanların, operanın kişileriyle karşılaştırmaktan, onların yerine koymaktan hoşlanan, tam olarak dışa açılmamış, içine kapanmış bir kadın. Sevgilisi Elem’e yazdıkları arasında kişiliğinin bu en belirgin özelliğini şu sözlerle açıklar:

“Elem, kimsenin olup olmaması önemli değil. ‘Kimse’ olduğu vakit de bir şey değişmedi; aynı sessizlikti, aynı susku, aynı içekapanış. Boyuna içe kapanış. İçe kapanmak: kendimi ancak böyle anlatabilirim...” (s. 112)

Handan Sarp, Türk romanında pek rastlayamadığımız aykırı bir karakter. Âdeta ‘suskun bir başkaldırı’nın kahramanı. Huzursuz bir insan. Selim İleri, toplum dışına itilmiş, dışlanmış, bu ve diğer sebeplerden içine kapanmak zorunda kalmış, yabancılaşmış, yapayalnız kalmış, kişiliği parçalanmış Handan Sarp karakterini ‘yaratmakla’; esasında toplumun değer yargılarını, toplumsal baskıyı, çelişkileri, vurdumduymazlıkları, ahlâk anlayışını, kişilik bozukluklarını eleştirel bir bakış açısıyla ortaya koymaya çalışmıştır. Handan Sarp, topluma, değerler bütününe aykırı ve yabancı bir kişilik olsa da, bu toplumda var olan bir gerçektir de... Yazar-anlatıcı, toplumsal baskı, çelişkiler arasından ortaya çıkardığı bu gerçeğe okurun buluşmasını sağlıyor. Bireysel bir yalnızlığın arkasındaki toplumsal sorunlara bir kapı aralıyor.